

14x/293

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

Τ Α Κ Η Σ Δ Ο Ξ Α Σ
ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
Γ Ι Ω Ρ Γ. Δ Ε Λ Ι Ο Σ
Θ. Β Α Ρ Ο Υ Ξ Η Σ
ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

ΜΗΝΑΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ
Α. Δ. ΣΤΡΟΦΥΛΛΑΣ
Φ Α Ν Η Σ Δ Ε Λ Ι Δ Η Σ
ΓΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΛΕΥΤ. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ
Γ Ι Ο Υ Λ Η Σ Π Ε Ρ Α Σ

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ
ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ
ΑΓΝΩΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

ΧΡΟΝΟΣ Α — ΤΕΥΧΟΣ 4 — ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1943
ΠΥΡΓΟΣ — ΗΛΕΙΑΣ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ
«ΠΥΡΓΙΩΤΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

ΣΥΝΤΑΧΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
Θ. ΒΑΡΟΥΕΝΣ

Ἐπιτολές-Συνεργασία Χρηματ. Ἐμβάσματα
Γ. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΛΟΥΜΙΩΤΗΝ
Μερτίλλου 1 Ἀναπαύσεως 23

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Χρονιατ.: 36.000-6μηνη: 20.000-3μηνη: 10.000
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΧ. 4.000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ	Στὴ Φύση (ποίημα)
ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ	Ἄγνωστο γράμμα
LEON P. FARGUE (Μετ. Τ. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ)	Κιόσκια (ποίημα)
ΤΑΚΗ ΔΟΞΑ	Ἕνας φίλος στὴν παραλία (διήγημα)
ΓΙΩΡΓΗ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ	Ὁ νεκρὸς Γ. Π. (ποίημα)
ΓΙΩΡΓ. ΔΕΛΙΟΥ	Περὶ ὕφους
Θ. ΒΑΡΟΥΕΝ	Τὸ τραγοῦδι τῶν ἀγγέλων (ποίημα)
ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ Ἄπὸ τὸ «Κίτρινο ἀπόγειμα»	(πρόζες)
ΜΗΝΑ ΜΑΤΣΑΚΗ	Τριολέττο (ποίημα)
Α. Δ. ΣΤΡΟΦΥΛΛΑ	Νέα ζωὴ μὲ ξένους (ποίημα)
ΦΑΝΗ ΔΕΛΙΔΗ	Ἀποδημίες (πρόζα)
ΓΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ	Δυὸ ἀνακόλουθα στὴ Νεοελ. Ποίηση
ΔΕΥΤΕΡΗ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ	Ἄντια (ποίημα)
ΓΙΟΥΔΗ ΠΕΡΑ	Ταξίδια (ποίημα)

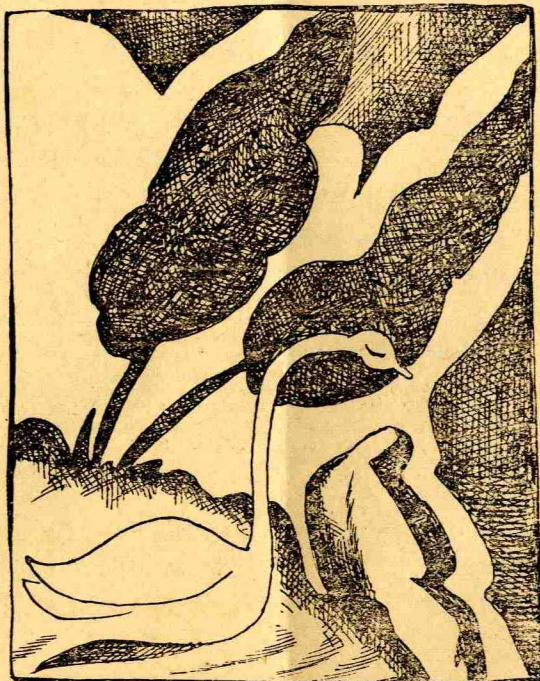
Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΗΝΑΣ

Ω: Ὁδηγητὴς.—Τιμὴ στὴν ἐπαρχία.—Πυργιώτικος Παρνασσός.—
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ. Τ. Δ: Λευτέρη Ραυτοπούλου «Καλοσύνη» (ποίηματα),
Νίκου Παλαγεωργοπούλου «Καῦμοι» (ποίηματα)—Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ.
Τάκη Λουμιώτη: Ἕνας νέος καλλιτέχνης. ΕΚΔΟΣΕΙΣ—ΕΙΔΗ-
ΣΕΙΣ—ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΘΑΝΑΣΗ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ: «Μελαγχολία» (στίχο)

ΘΑΝΑΣΗ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΣΤΗ ΦΥΣΗ *

Σὰν πνεύμα καὶ σὰν πρόσωπο, στὴ Φύση ποὺ οὐρανὸς τῆς
τὸ φῶς, ἢ Ἑλλάδα δρόμος τῆς, ἢ Ἀθήνα στέφανός τῆς,
ὅπου γενίω, ὅπου σταθῶ, σὶ λογισμὸ, σὶ τοῦ μου,
ἐσὺ, χαρὰ τῆς νιότης μου, πνοὴ τοῦ ἰδανικοῦ μου,
στὸν ὕπνο μου σὶ τὸν ξύπνο μου, σὲ βλέπω, Ἰδέα, χώρα
ποὺ ἔχεις τὸ χιτῆς σου ἀδιάβατο, κι' ἀπέραντο τὸ τώρα,
στὰ πάθη μου τὰ ἀόμματα τὴν πᾶς τὴν ἰατρεία
ποῦ ὅλα τὰ βλέπει καὶ τὰ ζῆ καὶ σ' ὅλα εἶναι λατρεία.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

* Τὸ ποίημα παραχώρησε εὐγενικᾶ σὶ τὸ περιοδικὸ ἢ κόρη τοῦ
Ποιητῆ δις Νηυσικᾶ Κ. Παλαμᾶ (ΣΗΜ. Τ. " ΟΔ. ,,)

ΑΓΝΩΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ*

Ἀθῆν (αι)¹ τῆ 15 Ἀπριλίου² 1892³

Ἀγαπητὲ Ἀνδρέα⁴

Ἀπὸ πολλὸν καιρὸν περιμένω ἀπάντησίν σου.
Ἄλλὰ βλέπω ὅτι ἄδικα περιμένω καὶ λυποῦμαι δι' αὐτόν σου τὸν.⁵
Ἡ παρηγοσία, νὰ ἡξεύρης, εἶνε τὸ καλλίτερον πρᾶγμα διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν καλὸν καὶ πρέπει ποτέ του νὰ μὴ τὴν λησμονῆ. Νομίζω κανένας δὲν σ' ἐβίασε νὰ μοῦ ὑποσχεθῆς ὅ,τι μοῦ ὑπεσχέθης. Μάλιστα ὁ ἴδιος⁶ σοῦ ὑπέδειξα ὅτι θὰ σοῦ εἶνε δύσκολον, ὅτι δυνατὸν νὰ στενοχωρηθῆς, ὅτι αἱ ἐργασίαι σου πιθανὸν νὰ σ' ἐμποδίσουν ἀλλὰ σὺ ἐπέμεινες νὰ μοῦ λέγης ὅτι αὐτὰ τίποτε δὲν ἰσχύουν εἰς ἐσένα. **Κ** ἔγὼ πεισθεὶς ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις σου ἐκίνησα καὶ ἦλθον ἐδῶ. Καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις δὲν ἠθέλησα νὰ δεχθῶ ὅταν μοῦ παρουσιάσθη(ι)ς⁷ τὴν ἐφημερίδα⁸ ἐργασίαι τακτικὴ ἀλλ' ἐπροτίμησα ἔκτακτον, με⁹ τὴν πεποιθῆσιν ὅτι¹⁰ δὲν θὰ στενοχωρηθῶ ε(ι)ς¹¹ τί. Καὶ¹² τώρα πού σοῦ

* Ἀνακοίνωση Σπύρου Ἀ. Καρκαβίτσα, ἀνηψιοῦ τοῦ διηγηματογράφου. Τὸ γράμμα εἶνε κατωμένο μὲ λιλὰ μελάνι καὶ σὲ μισὴ λευκὴ κόλλα ἀναφορᾶς, τσακισμένη στὴ μέση. Τὸ φάκελλο δὲ σώζεται.

1) Ἡ κατάληξις αὐτῆ παραλείπεται τυπικὰ ἢ ἀπὸ βιασύνῃ τοῦ ἐπιστολογράφου. Ἡ δευτέρη γραμμὴ τοῦ ν στο πρωτότυπο ἀσυνήθιστα τραβηγμένη πρὸς τὴν ἐπόμενη λέξιν.

2) Δίχως πνεῦμα (ψιλὴ).

3) Ὁ Καρκαβίτσας ὑπογραμμίζει τὴ χρονολογία, σπάνιο γινώρισμα στὴν ἀλληλογραφία του.

4) Τὸ γράμμα ἀπευθύνεται στὸν πρῶτο του ξάδερφο Ἀνδρέα Σ. Καρκαβίτσα, γνωστὸ ἔμπορο ὑφασμάτων στὸν Πάρισι, ὅπου ἔζησε ὡς τὰ βαθιά του γεράματα καὶ πέθανε τὸ 1943. Ὁ Καρκαβίτσας εἶχε καὶ ἰδιαιτέρο φιλικὸ δεσμὸ μὲ τὸν ξάδερφό του αὐτὸν πού ἦταν οἰκονομικὰ ἀνεξάρτητος καὶ ἐνίσχυε τὸ συγγραφεὴ τῆς «Λυγερῆς» μὲ τακτικὰς, γενναῖες πάντα, ἐπιχορηγήσεις. Καὶ σ' ἄλλα γράμματά του ὁ Καρκαβίτσας τοῦ ζητεῖ ὕλικὴ βοήθεια, ὄχι μόνο γιὰ τίς ἀνάγκαις τοῦ βίου μὰ καὶ γιὰ φιλολογικὰ ταξίδια, ὅπως στὴ Ρούμελη κλπ.

5) Ἀκολουθεῖ μιὰ λέξις σβυσμένη μὲ μολύβι, ποιὸς ἔξερει ἀπὸ ποιόν.

6) Δὲν τονίζει τὴ λέξιν. Δεῖγμα βιασύνης.

7) Τυπικὴ παράλειψις τοῦ ι, ἢ καλιὰ μορφὴ τῆς πρόθεσης εἰς. Ὁ Καρκαβίτσας τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἔγραφε ἀκόμα στὴν καθαρεύουσα μὲ μικρὰς παραχωρήσεις στὴ Δημοτικὴ.

8) Πιθανὸ νὰ ὑπονοεῖ τὸ «Ἄστν» ἢ τὴν «Ἀχροκόλη» ἢ τὴν «Ἐστία» ἢ τὴν «Ἐφημερίδα». Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας πού δούλευαν οἱ περισσότεροι συνάδελφοι τοῦ Καρκαβίτσα τότες. Στὸ «Ἄστν» δημοσίευε στὴν ἀρχὴ ἀνταποκρίσεις γιὰ κοινωνικὰ ζητήματα μὲ τὸ ψευδώνυμο Πέτρος Ἀβράμης ἢ Π. Α. καὶ στὸ τέλος μὲ τ' ἀρχικὰ του Α. Κ.

9) Ἄτονο ἀπ' τὸν ἐπιστολογράφο.

10) Ἐπίσης.

11) Ὅπως καὶ στὴ σημείωσις 7.

12) Ὅπως καὶ στὴ σημείωσις 9.

γράφω νὰ μοῦ εἰπῆς καθαρά¹³ τοῦλάχιστον τί σκέπτεσαι μ' ἀφίνης ἐπὶ τὸσον καιρὸν χωρὶς ἀπάντησιν, χωρὶς καμμιά εἰδησί σου, σα¹⁴ νὰ ἐπρόκειτο να¹⁵ εἶνε ἐγκλημα ἢ ἀλήθεια. Ὅχι.¹⁶ καὶ πάλι σοῦ λέγω ὅτι δὲν κάμνεις καλά.

Χαῖρε

Σὲ φιλῶ ὁ ἐξάδελφός σου

Ἄντρ. Καρκαβίτσα

13, 14, 15) Ἐπίσης.

16) Τὸ «ὄχι» τοῦ Καρκαβίτσα, ἔντονο καὶ καταθλιπτικὸ, δὲ δείχνει μόνο τὴ διαμαρτυρία του γιὰ τὴν ἀρνήσιν στοῦ αἰτήματός του, μὰ καὶ μιὰ κρυφὴ του ἐπιμονὴ στὴν ἀξίωσις γι' αὐτὸ τὸ αἶτημα πού τὸ θεωρεῖ ἀναπόφευκτα ἀναγκαῖο νὰ ἰκανοποιηθῆι. Φαίνεται πὸς οἱ οἰκονομικὰ στενωχῶριες τοῦ Καρκαβίτσα ἦταν πολὺ σκληρὰς κείνη τὴν ἐποχὴ καὶ ἡ παράτασις τῆς σιωπῆς τοῦ δωρητῆ εἶχε ἀρχίσει νὰ καλλιεργεῖ εὐδόκιμα τὴν ἀγωνία του ὡς τὸ σημεῖο νὰ γίνεταί ἐπιταγὴ-φανερά γιὰ νὰ μάθει τὴν ἀλήθεια καὶ ἐνδόμυχα γιὰ νὰ τοῦ δοθεῖ ἡ ἐνίσχυσις.

(ΣΗΜ. Τ. «ΟΔ.»)

LEON. P. FARGUE

ΚΙΟΣΚΙΑ

Χυμοὶ τζαμιῶν φωτίζουν τὴ σιωπὴ
κάτω ἀπ' τὸ κιόσκι μὲ τὰ πράσινα μάτια,
ὅπου χαμογελάει ἡ Μαρία...

Περνάει τὴν πράσινην ἀψίδα...

Τὸ μπράτσο μιᾶς κούνιας θυμιεῖ τὴ σιωπὴ
μὲ τὴν ἄκρη ἐνὸς φορέματος πού ἀνεβαίνει
καὶ τραγουδεῖ.

Ἐμίλησε γι' αὐτοὺς πού κουβεντιάζουν
γιὰ Κυριακὰς παλιὰς, γιὰ τὴν τιμὴ τῶν περασμένων.

Οἱ λάμπεις τῶν χειρῶν τῆς καθρεφτίζουν τὴ σιωπὴ
καὶ τὴ ραβδώνουν.

Ἐξω στοῦ δρόμο οἱ ποδηλάτες ξεσηκώνουν
μιὰ φασαρία κυφέλῃς πού τρυπάει καὶ λογγίζει...

Κάτω ἀπ' τὴν ἀψίδα πού τήνε χλωμιάζει
χαμογελάει...

Ἡ καρδιά μου τὴ θύρα χτυπάει
μέσ στοῦ σκοτάδι.

Μ' ἀρέσει συχνὰ νὰ τὸ λέω...

Μὲς τὸ ποτήρι μου περνοῦν

σὰ φτερά φωτεινὰ

οἱ κινήσεις καὶ τὸ χαμογέλιο τῆς τ' ὠραῖο.

(Μετ.)

ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΑΣ ΦΙΛΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Καθόταν στην παραλία. Έβγαινε μέσ' απ' τὸν ἄμμο καὶ κάρφωνε στὸ πρόσωπό του δυὸ χαλίκια γιὰ μάτια.

Οἱ διαβάτες τοῦ γυαλοῦ δὲν πρόσεχαν τὸν ἴσκιό του ποῦφτανε ὡς τίς βάρκες καὶ τὰ πλοῖα. Αὐτός ἦταν ἀπὸ ἄμμο κι' ἀπὸ δίχτι. ἔιχε κλαψαί κλωστὲς ἀπ' τοὺς ψαράδες κι' ἔντυσε τὴν καρδιά του. Οἱ ψαράδες τὸν θαρροῦσαν γιὰ ἓνα κομμάτι ἀπὸ νερὸ καὶ τὸν ξεχνοῦσαν ἀνάμεσα στὶς θαλασινὲς ἱστορίες πού του; ἀποκοιμίζαν, ὅταν τὸ πέλαγο μάνιαζε ν' ἀρπάξει τὴ γῆ.

Τὸν συναντοῦσα πάντα στὴν ἀκροθαλασσιά νὰ κοιτάζει τίς βάρκες, τὰ κύματα καὶ τὴ νύχτα. Κάποτε ἄπλωνε τὸ χέρι του σ' ἓνα σκοινὶ καὶ τῷπαιρνε δικό του. Ὑστερα ὁμως τὸ ξανάδινε στὴ θάλασσα κι' ἔκλαιγε. Γύριζε σὲ μένα πού κοιμώμουν καὶ μοῦλυνε τὰ ματοτσίνουρα :

— Ξαναπῆρα τὸ σκοινὶ... Μοῦλεγε.

Μὰ ἡ βάρκα πάλι μεῦφρυγε ἀπ' τὰ δάχτυλα.

— Καὶ λοιπὸν ;

— Λοιπὸν, νᾶχα καὶ σένα στὸ ταξίδι μου!

Ἀπὸ κεῖ γινόταν πάλι ἄμμος ἐκεῖνος κι' ἐγὼ ξανακοιμώμουν.

Μὲ περίμενε κάθε βράδι. Ἡ παραλία ἐρήμωνε ἀπὸ φῶτα κι' ἀπὸ ἴσκιους. Τότες ἐκεῖνος γεννιόταν ἀπ' τὸ χῶμα τῆς παραλίας μὲ τὰ χαλίκινα μάτια ποῦθελαν νὰ πάρουν μαζί τους τὴ θάλασσα.

Κάθε νέο καράβι τὸ γνώριζε. Ἦξερε τὴν περιπλάνησή του στοὺς

ὠκεανούς καὶ στὶς δυστυχίες. Συχνὰ μοῦ τῷφερνε ἀντίκρι μου καὶ μοῦ τὸ οὔσταινε :

— Τὸ καράβι τῆς Χίμαιρας... Ἦχει κάνει διακόσια ταξίδια χωρὶς νὰ χάσει οὔτ' ἓνα φτερό του! Γὰ πινιά του εἶνε ἀπὸ μετᾶξι καὶ τὰ καταρτια του ἀπὸ χρυσὲς κολῶνες.

Κι' ἔπαιρνε ἀπ' τὰ χέρια τοῦ καραβιοῦ τὸ βιβλίον τῆς ἱστορίας του, ἔγραφε κάμποσες σελίδες καὶ μοῦ τίς διάβριζε. Κι' ἄκουγε καὶ τὸ καράβι πού σιγά-σιγά ἀποκοιμιόταν.

— ...Τότες εἶχε πάει γιὰ νὰ φέρει κάτι ἀσημένια πουλιὰ μὲ κέρνα μάτια. Τὰ πουλιὰ ἄκουσαν τίς σειρήνες του, πιάστηκαν ἀπ' τὸ τραγοῦδι τους καὶ πῆγαν ὡς τὰ λευκὰ νησιά πού περίμεναν οἱ ἄνθρωποι ν' ἀκούσουν τὴ μουσικὴ τους...

Ἐκεῖ κάπου σταματοῦσε. Ἦθελε κι' αὐτός νὰ ταξιδεῖται στ' ἀσημένια πουλιὰ γιὰ νὰ τὰ φέρει στοὺς ἀνθρώπους πού δὲν ἤξεραν ἀπὸ μουσικὴ. Καὶ τότες ἄπλωνε τὰ μάτια του ἀπ' τὰ χαλίκια καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὰ ρίξει στὸ κύμα ποῦρχόταν γιὰ νὰ τοῦ τὰ πάει πέρ' ἀπ' τὸν ὄριζοντα. Μὰ τὰ μάτια του κολλοῦσαν ἐκεῖ δὲ στὴν παραλία κι' ὁ φίλος μου ξαναθυμόταν τὴν ψυχὴ μου καὶ μοῦ τὴν κεντοῦσε :

— Ἄν ἤθελες νὰ πηγαίναμε μὲ τὸ κύμα...

— Ποῦν μακριὰ ;

— Μπᾶ! Νᾶ, στὸ τέλος τοῦ κόσμου γιὰ τὰ πουλιὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐγὼ τὸν λυπόμουν. Τὸν ἀγκά-

λιαζα καὶ τὸν φιλοῦσα:

— Φίλε μου! Τοῦλεγα. Εἶνε βράδι τώρα πιά...

Ἀπὸ κανέναν δὲν τὸ εἶχα μάθει. Τὸν συνάντησα κάποιον βράδι νὰ κλαίει γιὰ τὴν παραλία πού ἐρήμωνε καὶ λυπήθηκα τὰ χέρια του πού δὲν ὑπῆρχαν. Γι' αὐτὰ τὰ χέρια μοῦ μιλοῦσε κάποτε μὲ πόνο. Ἐβλεπε τὰ δικά μου κι' ἀποροῦσε πῶς μοῦ τᾶδωσε μιὰ νύχτα ἢ μάνα μου.

— Εἶχες μάνα; Μὲ ρώτησε.

— Ναι, μιὰ φορὰ.

— Καὶ σὲ ξέχασε τώρα;

— Ὅχι, πῆγε νὰ δεῖ τὸ θεὸ...

Καὶ ξανακοίταζε τὰ χέρια μου.

Τότες μοῦ ἐπίμενε:

— Σὺ ποῦχεις χέρια μπορεῖς νὰ φύγεις.

— Γιατί;

— Γιὰ νὰ πιάσεις τὸν ἥλιο.

Ἐγὼ δὲν καταλάβαινα. Ἀπὸ μέσα μου λυπόμουν τὴ ζωὴ του καὶ τὰ λόγια του. Ὁ φίλος μου ὁμως μοῦπαιρνε τὰ δυὸ χέρια καὶ μοῦ τᾶκανε κουπιὰ. Κεῖνα μεγάλωναν καὶ δυνάμωναν. Ἡ θάλασσα ἀνοίγε αὐλάκια κι' ἡ ψυχὴ μου ἔλαμνε. Μὰ πῶ δῶ ἀπ' τοὺς ὀγκόλιθους τοῦ μῶλου τὰ κουπιὰ κουράζονταν κι' ἡ ψυχὴ μου γύριζε μόνη της.

— Ποῦ εἶνε τὰ κουπιὰ σου; Μὲ ρωτοῦσε.

— Μοῦ τὰ πῆρε ὁ μῶλος... Τοῦλεγα.

Καὶ κείνος ἔβανε πάλι στὰ μάτια του τὰ χαλίκια γιὰ νὰ βρεῖ τὰ χέρια μου πού τᾶχε κόψει ἡ κούραση. Ὅταν τᾶβρισκε ἀπάνου μου, γινόταν πάλι ἄμμος καὶ στὴν παραλία ἔπερτε μιὰ βαριά, θανάσιμη γαλήνη. Καὶ μόνο δυὸ χαλίκια ἔμεναν πεταμένα στὰ πόδια μου. Αὐτὰ χαλίκια, ποῦκλαιγαν ..

Πάντα μοῦ μιλοῦσε γιὰ τοὺς τό-

πους πού δὲν κλαίνε καὶ γιὰ τὰ νησιά μὲ τὰ κυκλάμινα καὶ τὰ κουνέλια. Κάποτε - κάποτε ἔβανε ἓνα ὀλόκληρο νησί στὴν ἄδεια του κόγχη καὶ μοῦ τῷφερνε:

— Τὸ νησί... Μοῦλεγε δείχνοντάς τό μου.

Ἐγὼ τῷπαιρνα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τὸ φιλοῦσα. Καὶ τὸ νησί σπαρταροῦσε στὰ χέρια μου καὶ κοιμόταν καὶ χάνονταν. Στὸ τέλος φώναζα.

— Παιδί μου!

Καὶ τὸ νησί δὲν ἦταν οὔτε στὴν ἄδεια κόγχη τοῦ φίλου μου.

— Τὸ νησί; Τὸν ρωτοῦσα.

Τότες μοῦλεγε τὴν ἴδια ἱστορία τοῦ ταξιδιοῦ μὲ τὰ χέρια μου καὶ τὸ μῶλο πού δὲ θὰ μοῦ τᾶπαιρνε πιά. Μοῦδειχνε τὴ θάλασσα πού θᾶκοβα καὶ τὸ φάρο πού θᾶρχόταν κοντὰ μου. Ὑστερα ἀναβε μπροστά μου τίς φωτιὲς τοῦ παραμιθιοῦ πού ἄπλωναν σὲ σπλίτα καὶ κήπους φωτεινοὺς. Κι' ὁ φίλος μου λαχάνιαζε νὰ τὰ κοιτᾶ καὶ μὲ σῆκωνε ἀπ' τὴν παραλία γιὰ νὰ τὰ πιάσω πού γίνονταν ἄνθος κοὶ πέφτανε στὶς παλάμες τῆς θάλασσας.

— Ἡ παραλία πέθανε. Μοῦλεγε. Ἄν θ' ἀνοίξεις τὰ χέρια της, θὰ βρεῖς μόνο μαῖτρα δάχτυλα δίχως ἐλπίδα. Μιὰ μέρα οἱ βάρκες θὰ διαλυθοῦν μέσ' στὸ νερὸ καὶ κανένα καράβι δὲ θὰ δεῖ τὸ φῶς τοῦ φάρου πού θὰ σπάει... Πῶς θὰ ζήσεις μόνος μὲ τὴ νύχτα;

Ἐγὼ ἔκλαιγα γιὰ τ' ὄνειρο καὶ γιὰ τὴν παραλία. Ὁ φίλος μου μοῦ ξανάδινε τὰ λόγια του:

— Μακριὰ σὲ περιμένουν τὰ πουλιὰ μὲ τὰ κέρνα μάτια κι' οἱ πολιτεῖες μὲ τὰ κυκλάμινα. Ἀργότερα καὶ τὰ πουλιὰ θὰ μείνουν χωρὶς τ' ἀσημέ-

νια τους φτερά κι' οί πολιτείες θά
πνιγοῦν μέσ' στο βράδι... Κι' ἐγὼ
τότε; θᾶχω γίνει γιὰ πάντα ἄμμος
καὶ τὰ μάτια μου θά τᾶχει ρίξει στή
θάλασσα γιὰ παιγνίδι ὁ αἴερας...

Ὁ φόβος χερόπιανε τὴν ψυχὴ
μου καὶ τὴν ἀπόθετε στὶς χούφτες
τοῦ φίλου μου. Κεῖνος τὴ λυπόταν
καὶ τῆς μιλοῦσε γιὰ τὸν ἥλιο καὶ γιὰ
τὰ νησιά. Κι' ἡ ψυχὴ μου τὸν

ἄκουγε ἄρρωστη πιά καὶ κοπιασμένη.

Κάποτε ὁ φίλος μου δὲν ξανάφθε
στὴν παραλία καὶ κείνη ἐρήμωσε
ἀπὸ βάρκες κι' ἀπὸ σκοινιά. Μόνο
δυὸ χαλίκια εἶδα στὶς παλάμες ἐνὸς
κύματος ποῦπαιζε μαζί τους καὶ μὲ
τὸ θάνατο. Καὶ σάμπως; νάταν τὰ
μάτια τοῦ φίλου μου...

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

Ο ΝΕΚΡΟΣ Γ. Π.

Ἐκεῖ γὰρ αἰεὶ κείσομαι
(ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ)

Ἐκεῖ ἔμεινα

Μέσα στὰ σαλιόφυλλα εἶναι δροσιά

Εἶναι μιὰ παλάμη γῆς πάνω στο μέτωπο

Δὲ σαλεύω κι' ἡ ἀνάσα μου ἡσυχάζει.

Μιὰ μικρὴ φλέβα νερὸ βρῆκε τὸ πλευρό μου

Τὸ μέρος ποῦ εἶχα τὸν πόνο κι' ὑπέφερα

Μὲ κείνες τὶς ἀπύθμενες ὀμίχλες; τάχα θά πονέσω;

Ἄν ξεριζώσει τοῦτο τ' ἀσφοδεῖλι ποῦ ποτίζουν

Οἱ μυστικὲς πηγὲς τοῦ ὕπνου μου.

Ἄν φουσήξει ὁ γνώριμος ἀγέρας καὶ τὸ ξεριζώσει

Νὰ μὲ βασανίσει πάλι χτυπώντας ὅλη νύχτα

Πύρρες ἀμαντάλωτες καὶ παριόθηρα μιᾶς χαμένης μνήμης

Τάχα ποῦ εἶναι ἡ γαλήνη; Ποιὸς θά μὲ λυπηθεῖ

Ὅταν ξυπνήσουν τὰ τσακάλια πεινασμένα

Καὶ ψάχνουν τὸ κίτρινο χῶμα σκοθίζοντας

Σὰν ἓνα κοπάδι σκλάβες ποῦ δὲ θέλουν ν' ἀκολουθήσουν.

Διάβασα τὸν καιρὸ μὲ φρόνηση

Μέσα ἀπ' τὴ φωνὴ τῶν πουλιῶν

Φύλαξα ἄγριους καρπούς στὴν κουφάλα τοῦ δέντρου

Ἔδειξα τὸ πέραςμα τοῦ ποταμοῦ στο διαβάτη,

Μὲ καλοτύχησε καὶ τὸν καλοτύχησα.

Νυχτώθηκα πολλὲς φορές σὰν ἐτοιμοθάνατος ποῦ δὲν τελειώνει

Μόνο ἀκούει τὸ κλάμμα τοῦ γεραλέου ἑλέφα

Ποῦ πηγαίνει στὴ σπηλιὰ του νά πεθάνει.

Ἄν ἤξερα μιὰ προσευχὴ θά τὴν ἔλεγα.

Ἐκεῖ ἔμεινα

Ἐλπίζω τὰ κόκκαλά μου ν' ἀνθίσουν

Τὸν Ἀπρίλιο μῆνα μὲ τὶς πασχαλιές.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙ ΥΦΟΥΣ

Ὁ «Πρόλογος Λυρικοῦ βίου»
τοῦ Ἀγγελου Σικελιανοῦ ποῦ δη-
μοσιεύτηκε πρὶν ἀπὸ πολὺν καιρὸ
στὴ «Νέα Ἔστια» ἔδωσε ἀφορμὴ
νὰ προκληθῆ μιὰ μεγάλη συζήτηση
γύρω ἀπὸ τὴ σκοτεινότητα καὶ τὴ
διαύγεια. Δὲ σκοπέυσουμε ποτὲ νὰ
λάβουμε μέρος στὴ συζήτηση αὐτὴ,
ἀναλύοντας λεπτομερειακὰ τὰ σημεῖα
τοῦ Προλόγου. Θέλουμε μόνον νὰ
ἐντοπίσουμε τὶς σκέψεις μας σ' ἓνα
μονάχα σημεῖο, ποῦ εἶναι κατὰ
τὴ γνώμη μας καὶ τὸ πιὸ οὐσια-
στικό: στὸ ὕφος. Πραγματικὰ στὸ
ὕφος σπάνια συναντᾶει κανεὶς τὴ
λεπτὴ ἀπλότητα, ποῦ δὲν προδίδει
τὴν προσκἀθεια νὰ ἐμφανίσῃ τὸ
πραγματικό, αὐτὴ τὴν ἐπιστροφὴ
στὸ φυσικό. Θὰ χρειαστῆ βέβαια ἡ
θέληση νὰ διασχίσει τοὺς πέπλους
τῆς συνήθειας καὶ τῆς χρήσης ποῦ
παρεμβάλλονται ἀνάμεσα στὴ συγ-
κίνηση καὶ στὸ πραγματικό, ὅμως
τόση πάλι θέληση ποῦ νὰ μὴ δια-
κρίνεται ὁ ρυθμὸς τῆς σκέψης ἀπὸ
τὸ ρυθμὸ τῆς δημιουργίας. Ἔνα
ὕφος ἀπόλυτα καθαρὸ καὶ ἄψογο
ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ μέσο τὴν παρου-
σία τοῦ δημιουργοῦ καὶ δείχνει μο-
νάχα τὸ ἀληθινὸ.

Ἐπάρχει μολαταῦτα στὸ ὕφος
μιὰ κυριαρχημένη κατάκτηση ποῦ
μας ἐπιτρέπει μὲ τὴ λέξη ν' ἀνακα-
λύψουμε ὅχι μονάχα τὴν παρουσία
τῆς ιδέας μὰ καὶ ἐκείνη τὴ μυστικὴ
ἐνέργεια ποῦ τῆς χαρίζει τὴν πρω-
τόφαντη ὁμορφιὰ τῆς ὑπόστασης.
Γιατὶ τί ἄλλο εἶναι τὸ ὕφος παρὰ
μιὰ πρωτόγονη κατάκτηση τοῦ πρα-

γματικοῦ ἀπὸ τὸ πνεῦμα ποῦ κατο-
ρθώνει νὰ ἀποσπάει τὴν προσοχὴ
καὶ τὴ συγκίνησή μας καθὼς δίνει
πάντα μιὰ νέα ὄψη στὰ πιὸ παλιὰ
πράγματα;

Παύει νὰ ὑπάρχει ὕφος ἀπὸ τὴ
στιγμὴ ποῦ ὁ λογοτέχνης σκέπτεται
τὸ κοινὸ καὶ φροντίζει νὰ πείσει.
Ἀναγκαστικὰ ἀλλάζει τόνο, προ-
σποιεῖται καὶ ἡ πραγματικότητα τοῦ
διαφεύγει. Δὲ θά ἔπρεπε ν' ἀπευθύ-
νεται παρὰ στὸν καλλίτερό του φίλο
ποῦ δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ
τὸν ἑαυτό του. Κάτι πιὸ πέρ' ἀπὸ
αὐτὸ ἀκόμα δὲν πρέπει καν νὰ νο-
μίξει πὼς μιλάει καὶ πὼς πάει νὰ
δώσι στὶς σκέψεις του μιὰν ἐπένδυ-
ση ὅσο μπορεῖ πιὸ διαφανῆ.

Στὴν πιὸ τέλεια αὐτὴ ἔκφανση
τῆς τέχνης τοῦ λόγου ὁ συγγραφεὺς
ἐκφράζεται ὀλόκληρος μέσα στο ἔργο
του ποῦ δὲν ἀφήνει νὰ διαφανεῖ
τίποτε τὸ ἀτομικό, ὅμως ποῦ δείχνει
μονάχα μιὰν ὄψη τοῦ πραγματικοῦ
τόσο ζωντανὴ καὶ πιστὴ ὥστε νὰ πε-
ριέχει τὰ στοιχεῖα τῆς τελειότητας
καὶ τῆς ἐπάρκειας. Τὸ πιὸ παρᾶξενο
στὴν περίπτωσή αὐτὴ εἶναι πὼς ὅταν
καμιὰ ξεχωριστὴ συγκίνηση δὲν κινεῖ
τὴ γραφίδα ποῦ δημιουργεῖ τὸ θέα-
μα αὐτό, τότε τὸ ὕφος ἀποσπάει πε-
ρισσότερο τὴν προσοχὴ, συγκινεῖ
περισσότερο καὶ ἀνοίγει στὸ πνεῦμα
προοπτικὲς διαφορὲς σ' ἓναν κόσμον
κοινὸ ὅπου ὁ καθέννας ἀναγνωρίζει
ἓνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἔτσι ὅταν ἡ σκέψη φθάνει στὸ
ἀλόγειο τῆς μορφοποίησης τῶν

πραγμάτων μπορούμε να πούμε πώς δεν ανήκει σε κανένα, ούτε στον ίδιο το δημιουργό, παρά γίνεται ένα κτήμα κοινό, το ίδιο όπως όταν ακούμε ένα παραμύθι ή ένα σίχο δημοτικού τραγουδιού που τον συγκρατεί ή μνήμη μας κι' όπου δεν περιτεύει ούτε μιὰ λέξη, δε μπορεί ν' αλλάξει ούτε ένα γράμμα χωρίς να καταστραφεί το νόημα και ο ρυθμός του. Ο συγγραφέας ενός τέτοιου έργου βρίσκεται παντού, κι' όμως μένει αθέατος. Η τέχνη του αναγνωρίζεται από το γεγονός ότι ο ίδιος εξαφανίζεται κάτω από την τελειότητα του δημιουργήματος. Αναμφισβήτητα η τέχνη του λόγου πάει να συλλάβει τα πιο κρυφά, τα πιο αθέατα πράγματα, εκείνα που μονάχα τους δεν κατορθώνουν ποτέ να εκφράσουν ένα νόημα, μιάν αλήθεια. Και η μοίρα της τέχνης αυτής είναι πάντα ν' αφήνεται στη σκέψη του αναγνώστη να ζυγιάσει τη λέξη, να κρίνει την ιδέα, να συμπληρώσει την εικόνα. Στην αντίληψή του η λέξη έχει ένα χρώμα διαφορετικό, αλλάζει ήχο, εισδύει στα εσωτερικά της καρδιάς του, δημιουργεί πλήθεις αίσθησεις, αποκτάει ένα νόημα απλό, συμβολικό, φωτεινό ή σκοτεινό και δίνει στο κείμενο τη ζωντάνια ή την ισχνότητα, την πληρότητα αυτή ή λέξη θα δονήσει τη συνείδηση, ή α τη φωτίσει κι' αυτή θα της δώσει το μέσον α επικοινωνήσει με το δημιουργό. Η πνευματική λοιπόν αξία του εντεχνου λόγου βρίσκεται στην ικανότητα να ξυπνήση αυτή την αίσθηση, την ανόμοια σε κάθε αναγνώστη, να την αποσπάσει από την κατάσταση της αδράνειας και να την κινήσει, να την κάνει να ονειροπολήσει, να πλημμυρίσει από φαντασίες και αναμνήσεις. Η τέχνη αυτή ξεκινάει από

το αφηρημένο, το χασοικό, από τα σύνορα της σιωπής και πάει να στρέψει το βλέμμα και την ακοή σ' έναν κόσμο εσωτερικό όπου ο χώρος και ο χρόνος προσεγγίζουν και συγχωνεύονται κι' όπου η κάθε ύψη, το κάθε σχήμα που πλάθεται από το δημιουργό, μοιάζει με μουσική που δίνει στην αίσθηση μιάν ελεύθερη κίνηση μέσα στη διάρκεια, ή πιο απλά δημιουργεί έναν πνευματικό χώρο όπου μας λυτρώνει από τον πραγματικό χώρο. Εκείνο όμως που θα δώσει την υπόσταση και την αξία σ' όλα αυτά, που θα μας τα αποκαλύψει, είναι το ύφος. Το καθαρό σαν το νερό της πηγής που αναβρύζει μονάχο του. Κι' όπως το νερό διακλαδίζεται και χάνεται, έτσι και το ύφος εξαφανίζεται πίσω από τα πράγματα χάρη στην καθαρότητα και στη διαύγεια του. Από τον «Πρόλογο Λυρικού βίου» του Σικελιανού, θα λέγαμε πώς δεν λείπουν τα σκοτεινά σημεία, όπως δεν είναι λίγα και τα σημεία που έχουν τη διαύγεια του πιο ωραίου ύφους. Ένα τέτοιο σημείο ανάμεσα σε πολλά άλλα είναι και το ακόλουθο:

«Όλα τα ποιήματα που συγκεντρώνω με την έκδοση αυτή δεν τα θεωρώ εγώ ο ίδιος σήμερα παρά μονάχα ως κάποια χάρια της υπαρξιακής διαλεκτικής πορείας της ψυχής μου προς την κεντρική και αυθεντική κατάκτηση μιάς «ενιαίας και μείζονος» συνείδησης και του ίδιου έαυτου μου σαν ανθρώπου και του κόσμου. Γιατί απλούστατα από την ποίηση δεν έζητησα ποτέ τη λύτρωση λίγων στιγμών μονάχα. Δεν της ζήτησα ποτέ μιάν λύτρωση προλογική και προδιαλεκτική, αλλά τη δύναμη ενός πηγαίου και υπεύθυνα βιωμένου αυτοφωτισμού προς τον όποιον ή γενικοτατή ανθρώπινη και κοσμική αλήθεια όπου βρίσκονται στα βάθη μου σαν σπέρμα και σε κίνηση διαρκή ολοκλήρωσής της, είτε μόνο και τόσο κι' ως να φτάσει στην κρυφή εσωτερική πληρότητά της, κάποια ύψη ή χαλπο αίτημα της ίδιας κοσμικής πραγματικότητας που συγχρονα

υπάρχει και τριγύρω στον έαυτό μας και βαθειά μας, μα που δεν αποκαλύπτεται ουσιαστικά παρά σ' εκείνον μονάχα που θα πληρώσει ολοσώματο και ολόψυχο το φέρο της μ' απόλυτη συνέπεια μπρός στα ίδια του προβλήματα σπουδής.»

Λόγος βαθύς που δεν τον είπαν ούτε ο Φ. Πολίτης ούτε ο Γ. Απο-

στολάκης ούτε τόσο άλλοι ποιή-
τησαν για τη λύτρωση. Αν τώρα
υπάρχουν και σημεία σκοτεινά, δε
φταίει ο ποιητής παρά έμεις οι άλ-
λοι που δεν έχουμε ακόμα υπ' όψει
μας τη συλλογή του ποιητή.

ΓΙΩΡΓ. ΔΕΛΙΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

Αυό χαρακές σκληρές πάνου απ' τα χείλη σου
που μέτρησαν σωστά τους στεναγμούς σου.
Αυό μπλάβα άλώνια γύρω από τα μάτια σου
που πάνου τους σ' αβέβαια σχήματα χορέψανε
τα μύρια όράματα των ονείρων σου.

Θυμάσαι;

Κάποτε αγάπαγες το γέρο λόφο του Αϊ - Λιά
με των παμπάλαιων πεύκων τ' ατίθασο πλάγιασμα
γιατί σ' αφήνε στην αγκαλιά του πέλαγου να σε λικνίσει.
Είταν εκείνος ο καλός καιρός που στα μικρά λιοστάσια
έτρεχες μ' ένα ρόδο στην καρδιά για να γροικήσεις
τις μεθυσμένες απ' το φως ορχήστρες των τζιτζικιών.
Είταν εκείνος ο καιρός που σμάρι ολόχρυσο βουερού
απ' άγριες μέλισσες σου λέγανε
τα πιο γλυκά και τολμηρά τραγούδια.

Με καθαρή φωνή σά νιόβγαλτο πουλι
έλεγες τότε στους ανθρώπους :

«Καλοί μου, είμαι καλός ως την αρχή του ονείρου μου,
τα μυστικά μου είναι τόσο άγνά γραμμένα σε τεφτέρια
που τα κρατούν στα ράμφη τους ολάσπρα περιστέρια.»

Ένα κοπάδι αγέλους φύλαγες στα στήθη σου
που ανοίχτηκαν βαθιά στο πέλαγο,
— πέρ' από κείνο τ' ακρωτήρι που έρευνά
σα χέρι μέσ' σ' της θάλασσας τον κόρφο
ζητώντας δρόμους και μορφές πουδες μονάχα μέσ' στην έκστασή σου.
Ω χιτες, έχτες γυρίσανε το βράδι

— πικρό κοπάδι καταδίκων —

δίχως φτερά, δίχως στεφάνια ανθένια στο κεφάλι.

Ο δρόμος τους ρυτίδα σκεφτική πά στού νερού το πρόσωπο.

Στους νυχωμένους δρόμους βγήκανε σεργιάνι

— πικρό κοπάδι καταδίκων —

με τη βαριά τους τη φωνή και τού βοριά το ίσο

που σβέλτος πίσωθέ τους ακολουθά,

να πούνε το τραγούδι της αλήθειας...

Θ. ΒΑΡΟΥΞΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ "ΚΙΤΡΙΝΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ,,

Έχω ένα κρανίο και τὸ γεμίζω χαρτιά.

Ἡ ὁμορφιά τοῦ κόσμου σταματᾷ στὴν πόρτα του: Τὸ δειλινὸ μὲ τὰ φλογισμένα τριαντάφυλλα. Ἡ ἀσημένια θάλασσα τῆς αὐγουστιάτικης νύχτας. Οἱ κῆποι μὲ τὶς γαρδένιες καὶ τ' ἀστέρια. Ἡ γαλάζια χαρὰ τῶν οὐρανῶν.

Οἱ ἄνθρωποι πέρα γελοῦν μὲς στὰ χόρτα ἄπλοι κι' ἀθῶοι σὰν Κυριακάτικα παιδάκια. Μοιάζουν σὰ νὰ τὰ ἔχουν ὅλα, σὰ νὰ μὴ θέλουν τίποτα πιά. Λευκὴ γαλήνη.

Ὅταν θὰ ρθῆ ὁ χειμῶνας θὰ βαρεθῶ. Ὡ αὐτὲς οἱ σιγανὲς βροχὲς! Θὰ σαλίσουν τὰ χαρτιά στὸ κρανίο. Ἐνας μουχλιασμένος τάφος πού ξεχάστηκε ἀπ' ὅλους. Καὶ θὰ τὸν πετάξω μὲ δύναμη στὸ κενό.

Πολλὰ καθίσματα ἀδειανὰ γύρω στὸ μεγάλο τραπέζι. Ἐνα χαμηλὸ φῶς. Λίγες κλάρες γαζίες Ἄρωμα βαρὺ πεπιμένου ἀπὸ καιρὸ. Κι' ὁ οὐρανὸς βαριέται νὰ βρέξῃ.

Νὰ σκεφτῶ τὸ καλοκαίρι; Καμμιά χαρὰ.

Νὰ σκεφτῶ τὰ μάτια σου; Πιὸ γκριζὸς οὐρανὸς.

Νὰ σκεφτῶ τοὺς τροπικοὺς; Ἄσκοπη φυγὴ.

Κάποτε θὰ πεθάνουμε.

Γελῶ τὸν ἑαυτό μου μὲ ὄνειρα: Ὅτι κάποιος μ' ἀγαπᾷ καὶ μὲ σκέφτεται. Ὅτι δυὸ μάτια δακρίζουν γιὰ τὴν παγωμένη νύχτα πού μὲ βαρραίνει. Ὅτι, νὰ, σὲ λίγο θὰ χτυλήσουν τὴν πόρτα μου γιὰ νὰ μοῦ φέρουν κάτι, ἕνα δῶρο, κάποιο καινούργιο φῶρομα νὰ ντύσω τὴ γύμνια μου.

Λέω στὸν ἑαυτό μου μου μαγικὲς ἱστορίες μήπως ξεχάσει: Κάποτε θὰ ξεφύγῃς καβάλλα σ' ἕν' ἀστέρη. Ἐνα ὄρωτο πρωτὶ. Στὸ σύμπαν κάπου θὰ βρῆς μιὰ ζεστὴ γωνίτσα ν' ἀράξῃς. Κάπου θὰ βρῆς τὸ Θεὸ γιὰ νὰ πιαστῆς ἀπ' τὸ χέρι του. Μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ στιγμή...

Μὰ ἡ ὥρα περνᾷ. Κι' ἡ νύχτα σφίγγει τὴν καρδιά μου. Μέσα καὶ γύρω μου ἕνα σκοτεινὸ κενὸ πού μὲ τίποτα δὲ γεμίζει.

Μονάχος μὲς στὸ χειμῶνα.

Σκέφτομαι ὅλο νύχτες χειμωνιάτικες φερμένες ἀπ' τὰ δάση τοῦ βορρᾶ. Καράβια πού τὰ ξεσκίζουν σκονεινὰ πέλαγα. Τοπία πικρὰ, ἔρημα, γεμάτα ὀμίχλη καὶ χωρὶς δέντρα. Μάτια πού ξεχάστηκαν γεμμένα πρὸς τὸ χῶμα.

Ἐνας γέρος κρυώνει καὶ βλέπει κινηματογράφου ἀπ' τὴ χαρμάδα. Τὰ κίτρινα δόντια μιᾶς ζητιάνας μασεῦν πορτοκαλλόφλουδες. Κάποιον μαῦρο παναφόρι ἀνεμίζει μονάχο στὴ δέντροστοιχία.

Οἱ παλάμες μου ἀδειασαν πιά ἀπ' τὸ καλοκαίρι.

ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

ΤΡΙΟΛΕΤΤΟ

Του φίλου Γιάννη Καραμήτσου

Πόσο ἡ θλίψη πάλι με βαρραίνει
μες στὴν τρικυμία, στ' ὄργιο τῆς νυχτὸς!
Ἀναμνήσεις, πάθη ἡ καρδιά με ραίνει,
πόσο ἡ θλίψη πάλι με βαρραίνει...
Ἡ γαλήνη χάθηκε καὶ μιὰ πικρὰ μένει:
τῆς ζωῆς δὲν εἶμουνα, φίλε, ὁ διαλεχτὸς..
Πόσο ἡ θλίψη πάλι μόνο με βαρραίνει
μες στὴν τρικυμία, στ' ὄργιο τῆς νυχτὸς!

ΜΗΝΑΣ ΜΑΤΣΑΚΗΣ

ΝΕΑ ΖΩΗ ΜΕ ΞΕΝΟΥΣ

Ἦρθαν καινούργιοι ἄνθρωποι
ἀπὸ τὴ χώρα τους μακριά,
τὴ χώρα τῶν Κυκλάπων.
Πραμάτειες ἀλλόκοτες φέρανε
στολίδι ἀπ' τὸ νησί τους.
Τρεχάτε μὲ τοὺς Νέους.
Ἦρθαν γιὰ νὰ σμίξουμε μαζί τους
ὅτι δικό τους εἶνε νὰ γευτοῦμε.
Κι' ἕνα κενὸ μεγάλο μᾶς ἀφήσανε
σὰν μπήκαν μὲς τὴ βάρκα καὶ τὶς
(λύσανε.)

Γιατὶ νάρθοῦνε;

Α. Δ. ΣΤΡΟΦΥΛΛΗΣ

ΑΠΟΔΗΜΙΕΣ

Τὶ καλὰ γιὰ σένα, γλάρε, πού φεύγεις!
Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ μένουμε - ἴσως γιὰ πάντα - περιμένοντας τὸ ξημέρωμα
νὰ μᾶς ἀνοίξουν τὶς πόρτες· θὰ ὀρμήσουμε σὰν ἕνα ποίμνιο τρομα-
γμένο. Ὅταν πιά τρέχουμε στοὺς λευκοὺς δρόμους τῆς πόλης πού τὴ
νάρκασε ὁ ἥλιος σὲ μέρα φθινοπωρινή, θὰ μᾶς ραντίσει ὁ πανικὸς
ἰδρώτα. Κι' ἄμα σταθοῦμε ὁ ἰδρώτας θ' ἀχει παγώσει-ὁ ἥλιος ἀποστρέφει
τότε τὸ πρόσωπό του ἀπὸ μᾶς.

Τὶ καλὰ πού φεύγεις, γλάρε.

Μιὰν ἀμέριμνη στιγμή ἡ ἔρημος ξεσηκώνει τοὺς λαοὺς τῆς ἄμμου καὶ
μᾶς πνίγουν ὅλους - τόσο νέους. Καὶ μεῖς πρέπει νὰ περιμένουμε νὰ
μᾶς ἀνοίξουν τὴ μόνη πόρτα.

II

Ἐφυγα καθισμένος σταυροπόδι στὴν πρύμνα πάνου. Τὰ πόδια μου
ἔχουν κολλήσει στὸ κατὰστρομα. Κι' ὅλο βλέπω δίχως κόπο οὐρα-
νοὺς, ἀφροὺς καὶ βύθη.

Ὅμως ἐγὼ θὰ νοσταλγήσω πού καθόμουν μὲ λυωμένα πόδια πάνου
σὲ φύκια ἢ σὲ τρύπιους βράχους - ὅταν μὲ κυνηγοῦσε ὁ χοχλαστὸς
κρατήρας τοῦ ἠφαιστείου.

ΦΑΝΗΣ ΔΕΛΙΔΗΣ

ΔΥΟ "ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΑ,, ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

II

Ανακόλουθο λέμε στο Συντακτικό το σχήμα του Λόγου όπου δυο όροι δε βρίσκονται σε συντακτική ακολουθία, δηλ. δεν κρατούν κανονικά τη συνέχεια απ' τα προηγούμενα. Μιά τέτοια πρωτοτυπία μέσα στο λόγο τον ποιητικό, που κερδίζεται με μόχθο και κόπο, δε στέκει να την πάρουμε έτσι τυχαία κι' ασήμαντα. Κρύβει βαθύ και ζωντανό ένα νόημα κάθε σχήμα λόγου στους μεγάλους μάλιστα ποιητές

Με το ανακόλουθο (τη συντακτική ασυμφωνία δυο λέξεων ή δυο προτάσεων) ζητάει ο ποιητής να μας παρουσιάσει ακέρια, ολόκληρα, ζωντανά, ορθά τα πράγματα χωρίς να ρωτάει αν καί λογικά στέκει να μας τα πει έτσι. Απαράλλαχτα όπως στην Αρχαϊκή Τέχνη που το μάτι στο προφίλ γράφεται όλο. Ο τεχνίτης στο μάτι βλέπει τον άνθρωπο και γι' αυτό το γράφει ολόκληρο και δίπλα στη μύτη, χωρίς να νοιάζεται αν στέκει και στη λογική μιὰ τέτοια αποτύπωση. Οχι γιατί δεν μπορεί μα γιατί δε θέλει να σκεφτεί λογικά ο Τεχνίτης μας παρουσιάζει το ανακόλουθο.

Τα παλιά Συντακτικά έχουν πολλά παραδείγματα και προ- πάντων απ' το Θουκυδίδη, * μα γω ρίχνω μιὰ ματιά σε δυο ανακόλουθα της Νεοελληνικής Ποίησης, για να δείξω τη σημασία που παίρνουν και το

* Ανακόλουθα πολλά υπάρχουν και στις παροιμίες και τα τραγούδια του Ελληνικού Λαού πρβλ. «ο Διακος σαν τ' αγροίκισε βαριά του κακοφάνει».

βάρος που δίνουν στον ποιητικό λόγο. Το ένα το βρίσκω στο «Θάνατο των Αρχαίων» του Παλαμικού Δωδεκάλογου και το δεύτερο στον «Κισσό» απ' τους «Σκαρβαίους» του Γρυπάρη.

Κάνα πάπυρο κι' αν εύρω,
τονε καίω για να πετύχω
ζέστα ή φως.
Τη φωτιά - μου ανάφτω αξέταστα
μέσα σε όποιο ρεπεθέμελο,
ή παλάτι ή μοναστήρι,
ή σκολειό ή Ν α ο ς.

Παλαμα «Δωδ. Γυφ.» Γ. έκδ. σελ 87

Ο μαύρος κι' άχαρος κισσός,
(τον πόνο του τρυγώ
και λέω και μεσ' στα στήθεια - μου
και λέω κι' είμαι το χάλασμα το
(ριζώνει
(ραγισμένο εγώ
που ο μαύρος κι' άχαρος κισσός το
(περιζώνει.

Γρυπάρη «Σκαρ. και Τερ.»

Τα δυο ανακόλουθα είναι στη σχέση: «Τη- φωτιά μου ανάβω αξέταστα μέσα σε όποιο.....Ναός» αντί ναδ, «ο Μαύρος κι' άχαρος κισσός, τον πόνο-του τρυγώ» αντί «Του μαύρου κι' άχαρου κισσού τον πόνο του τρυγώ» (1)

Του μεγαλύτερου Παλαμά το ανακόλουθο που βρίσκεται στο τέλος, δυο αίτια βρίσκω πως του το πρόσταξαν: Πρώτο η έξαρσή-του καθώς μας λέει την «ασεβεία» του π' αρχίζοντας απ' το ρεπεθέμελο κι' ανεβαίνοντας κλιμακωτά μεγάλώνει και στρογγυλεύει έτσι που

(1) Παρατηρούμε στα δυο ανακόλουθα πως η ανωμολία είναι καθαρά πτωτική. Έχουμε δηλαδή ονομαστική πτώση αντί Γενική ή Αιτιατική.

κυριαρχεί ολοκληρωτικά στη συνειδησή του.

Η ονομαστική, όπως κλείνει ολόκληρη την εικόνα του αντικειμένου, στεφανώνει την κλίμακα αυτή και της δίνει τόση ζωηράδα που διαβάζοντας βλέπουμε πως κάτι θέλει να μας τονίσει ο ποιητής, κάτι ποι για να μας πείσει για τη σπουδαιότητά του το 'ντυσε μ' αλλόκοτο φόρεμα.

Κι' αλήθεια τι πρωτότυπος ήταν για την Ελλάδα ο Παλαμάς στο νόημα όταν πρωτόγραψε το «θάνατο των Αρχαίων»! Νέα πνοή, νέα Ελλάδα, νέοι άνθρωποι δεν είχαν το δικαίωμα ούτε ζωής ούτε ονόματος. 'Επρεπ' όλοι να βυζαίνουν ζωή απ' την πεθαμένη «Αρχαία Ελλάδα». Πρώτος αυτός βροντοφώνησε «η Ελλάδα μιὰ, και αγύριστη. Πάει, και να την κλαίς» και πρώτος αυτός έδειξε πως θα ωφεληθούμε απο «τους Αθάνατους και τους ωραίους». Μόνο όποιος «θά κόψει μόνο απ' τ' άνθια τους για να στεφανώσει τα μαλλιά του, μόνο κείνος εδω, κάτω στολισμένος θα τραβήξει σα γαμπρός».

Ο Ναός εδω έχει το πλατύ νόημα της ιδέας του. Δεν είναι μόνο ο Χριστιανικός ναός. Είναι ο Αρχαίος Ελληνικός, είναι ο Βυζαντινός, είναι ο Λυτικός, είναι ο σύγχρονος. Και μέσα στην ιδέα αυτή του ναού κατασκηνώνει ένας μαύρος αστεινός Γύφτος, ανάβει φωτιά, καίει τους παύρους και ζεσταίνεται... Δεν είναι το μοναδικό σημείο στην ποίηση του Παλαμά που μας σταματά, μα νομίζω πως είναι το πιο σπουδαίο μέρος του Δωδεκάλογου που γύρω του στριφογυρίζουν οι άλλοι έντεκα δορυφόροι.

Ο Γύφτος που ποδοπάτησε ανθρώπινα και θεία, τώρα ποδοπατάει τους Αρχαίους και τις ιδέες για να ζήσει αυτός.

Όλος ο ανθρωπισμός του ποιητή-ο εγωϊστικός του θα έλεγα ανθρωπισμός-, όλος ο άνθρωπος της Νιτσεϊκής βουλητικής δύναμης κρύβεται μέσα στο επτάστιχο αυτό.

Ο Παλαμάς φρόντισε να μας το παρουσιάσει μ' ανάλογη εξωτερική μορφή: Μ' ένα ανακόλουθο.

Με το πλεονέκτημα των ειδικέων π' έχουν τις πιο πολλές πτώσεις όμοιες αράδειάζει τέσσερα ουδέτερα σ' αιτιατική πτώση, τόνα δίπλα στ' άλλο, έτσι που ξεγνάμε σε τι πτώση βρισκόμαστε, κι' ύστερα παραζουσιάζει την ονομαστική Ν α ο ς.

Ξαφνιάζεται κανείς και μη δίνοντας πίστη στις αμφιβολίες του, νομίζει πως αυτή είναι η σωστή εκδοχή. Στάθηκε δύσκολο να υποστηρίξω πως το αντίθετο ήταν σωστό, όταν πρωτοδιάβασα το Δωδεκάλογο. Δεν είναι μοναχό-του τούτο το ανακόλουθο. Συνοδεύεται και με μιὰ παρήχηση του ο. Μέσα σε τέσσερες συλλαβές που ξεχωρίζουμε, οι τρείς έχουν ο, κι' έτσι πέφτει μεγαλόπρος ο τελευταίος αυτός στίχος. Πρέπει ακόμα να δούμε και τη συσπείρωση στις συλλαβές που γίνεται καθώς κατεβαίνει το ποίημα. Μέσα στις 11 συλλαβές του τέταρτου στίχου-(τη φωτιά μου αν άφτω αξέταστα)- που κυριαρχεί το ο, προβάλλεται η εικόνα της φωτιάς μ' όλη τη χαρά που δίνει.

Στις δέκα συλλαβές π' ακολουθούν στον άλλο στίχο -(μέσα σε όποιο ρεπεθέμελο)- δείχνεται όλη η αμεριμνησία του για τον τόπο π' ανάβει τη φωτιά. Ο ακόλουθος στίχος με μιὰ λιγότερο συλλαβή δίνει μιὰ κάποια σοβαρότητα και προμηνύει τον τελευταίο του επτάστιχον.

Βλέπουμε' έτσι με πόση τέχνη και προσοχή μας παρουσιάζει το ανακόλουθό-του ο Παλαμάς. Σφιχτοδεμένο στη μορφή και στο νόημα τόσο που να μας πείθει απόλυτα για τη σπουδαιότητά του. Μα δεν είναι μόνος αυτός ο λόγος που το πρώσταξε στον ποιητή: Υπάρχει και ο δεύτερος ο Αισθητικός λόγος.

Έπρεπε να ρθει σε συμφωνία η ρίμα του έβδομου στίχου με το

«φως» του τρίτου, όπως γίνεται στο προηγούμενο εφτάστιχο και στα δυο π' ακολουθούν. Ο Αισθητικός λόγος βαρύνει πολύ στο ποίημα χωρίς όμως ποτέ να παίρνει και τον πρώτο και μοναδικό ρόλο, σαν πρόκειται μάλιστα για ποιήματα του Παλαμά, όπου το περιεχόμενο είναι τόσο λαμπερό και βαρύ που αυτό καθορίζει τη μορφή.

II

Τις ίδιες σχεδόν παρατηρήσεις έχουμε να κάνουμε και για το ανακόλουθο του Γρυπάρη. Ο Ποιητής που τρυγά τον πόνο του κισσού πρέπει να μας πείσει πως μέσα στον κισσό υπάρχει κάποιος πόνος. Ο Γρυπάρης βλέπει τον κισσό και διοχετεύει ένα δικό του αίσθημα μ' ένα εξωτερικό - του γνώρισμα.

Ο Μαύρος κι' άχαρος κισσός.

Μ' αυτή την ονομαστική σ' όλων τα μάτια έρχεται ο κισσός « με το πλάνο ψήλωμα ». Εκεί σταματάει ο ποιητής. Τι να πει αφού μας έδειξε τον κισσό; Αρχίζει να τον συνδέει με την ψυχή-του. Ο ποιητής αντιπροσωπεύεται στο ποίημα με το ρήμα της ενέργειάς του. « Τρυγώ » λέει.

Η εικόνα του κισσού που δεν έχει ρήμα παίρνει τη μορφή του ανακόλουθου κι' έτσι γίνεται ισόβαρη. Ο κισσός και η ψυχή του ποιητή ανεβαίνουν στο ίδιο επίπεδο. Πρέπει ακόμα να προσέξουμε τη θέση που έχει η λέξη «κισσός» και το ρήμα «τρυγώ». Ο κισσός ύστερ' από δυο επίθετα (μαύρος κι' άχαρος) και το «τρυγώ» ύστερ' απ' το (τον πό-

νο του). Την αίσθηση του ανακόλουθου μας τη δίνει φανερά το ρήμα.

Έτσι όπως μας παρουσιάζεται εδώ το ανακόλουθο τούτο δείχνει πιά πολύ πως είναι ανακόλουθο η φράση «τον πόνο του τρυγώ», καθώς συνδέεται στενά με το νόημα του ακόλουθου στίχου, «και λέω και μεσ' στα στήθεια-μου ριζώνει». Αυτός ο δεύτερος στίχος ελαττώνει λίγο την αίσθηση του ανακόλουθου.

Στο ποίημα αυτό του Γρυπάρη ο αισθητικός λόγος παίρνει πιά πολύ βάρος. Η μορφή του τετράστιχου είναι τόσο συμμετρική, τόσο κανονική, τόσο σφιχτοδεμένη με το χιαστό σχεδόν σχήμα που παρουσιάζει και που αυτό πρόσταξε το ανακόλουθο. Το τετράστιχο τελειώνει πάλι με το « ο μαύρος κι' άχαρος κισσός » σε συμφωνία όμως με τον προηγούμενο στίχο. Κι' εδώ μιὰ αλλόκοτη σκέψη του ποιητή - να βάλει δηλαδή στον κισσό κάποιον πόνος, που στην πρώτη ματιά δεν υπάρχει-παρουσιάζεται μ' έν' ανακόλουθο.

ΓΡΗΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΙΑ

Ανίκητη έχει γίνει τούτη η ανία που τη σκέψη μου τώρα νεκροδενεί πλάι μου ως στέκει με πικραγκάδια ρθίνει των στεγνώνμου ημερών τη λιτανεία.

Καταντάει πια στο τέλος τυρανία η λεφκότη του χρόνου που διαβαίνει σα μια κάποια γυναίξ' αρωστημένη που σφαδάζει απο αξήγητη μανία.

Κι' είναι θάμα το χέρι πώς δεν κάνει μιαν απλη - τόσο απλη! - χειρονομία να γιομίσει αυτή εδώ την ερημία

μ' ένα κόκκινο χρώμα - σαν τη δύση - και να γίνουν λαμπρό φωτιστεφάνι κάποια φύλα, που τώρα έχουν μαδήσει...

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΞΙΔΙΑ

Ωρα καλήν....

Οί πελαργοί κοπαδιαστά γυρίζουν απ' τή θερμή του νότου χώρα, την έρμη τή φωλιά τους ξαναχτίζουν που ρήμαξεν ή πρώτη μόρα.

Ωρα καλή.

Στ' άκρολιμάνι το καράβι φτάνει να πάρη νέους επιβάτες, ν' άντανακλούνε τ' άσπρα φώτα κάνει στις άδειες του μουράγιου στρατες.

Ωρα καλή.

Κι' οί βυσινιές τής δύσης έκαρπώσαν, για ίδες : το πλοίο ξαναφήνει το λιμάνι. Κι' οί πελαργοί φτερώσαν κι' ή χώρα νοσταλγός δά μένει.

ΓΙΟΥΛΗΣ ΠΕΡΡΗΣ

Ὁδηγητής

Ἡ σκληρὴ ἀνθρώπινη δοκιμασία τῆς ἐποχῆς μας δὲν ἐμποδίζει τῆς Τέχνης τὰ περπατήματα. Ἰσα - ἴσα ποὺ βρίσκεται συχνὰ ἡ γαλήνη νὰ συζητηθοῦν αἰσθητικὰ προβλήματα, ροπὲς καὶ λυτρώσεις, νέες μορφές κι' ἀνάγκες ποὺ καθημερινὰ τὶς αὐξάνει ὁ πόλεμος. Εἰκόνα πειστικῆ οἱ ἐκδόσεις τοῦ τελευταίου καιροῦ, καινούργιοι οἴκοι, νέα ὀνόματα, ὁ συρφετὸς τῶν ψυχῶν ποὺ ἀποζητοῦν ἓνα καταφύγιο γιὰ νὰ κατασιγάσουν μέσα τους τὸν ἀντίλαλο τῆς θύελλας.

Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο τοῦ πνευματικοῦ αἰσθησιασμοῦ ξαναβρίσκεται ὁ «Ὀδυσσεύς». Ἔχει τὴ συνείδηση πὼς ἀνασαινεῖ μέσ' στὴ ζύμωση τῶν ἀναθεωρημένων συνθηκῶν, στὴν πάλη γιὰ μιὰ νέα προσαρμογὴ τῆς ἠθικῆς ἀξίας, στὸν ἀγῶνα ποὺ μάχονται οἱ νέοι γιὰ νὰ καλλιεργήσουν τὶς προϋποθέσεις μιᾶς ὀριστικῆς νίκης τοῦ πνεύματος. Ξερεῖ ἀκόμα καὶ τὴν παρακμὴ ποὺ γεννᾷ ὁ πόλεμος, πὶο πολὺ μάλιστα ξερεῖ τὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο ποὺ πάντα ἔμεινε στὴν ἐπαρχία μας ἡ Τέχνη.

Ὁ καιρὸς τῆς ὑγιῶς παιδείας, τῆς ἀνανεωμένης διανοητικῆς ἀσκήσεως, τοῦ χρέους τῆς κριτικῆς καὶ προπαντὸς τῆς κατὰκρισης, δὲν πρέπει νᾶνε μακριὰ. Πρὸς ἐκεῖ φέρνουν πολλοὶ δρόμοι, εὐκόλοι καὶ δύσκολοι, γλήγοροι καὶ μακρινοὶ. Ὁ «Ὀδυσσεύς» ποὺ ξαναβγαίνει ἀπ' τὸν πληθωρισμὸ τῆς ζωῆς μιᾶς ὁμά-

δας νέων, ξεχειλισμένος μὲ τὴ δίψα γιὰ ἐργασία κι' ἀσυγκίνητος μπρὸς στὴν κόπωση καὶ τὰ ὑλικά προπαντὸς ἐμπόδια, θὰ προτιμήσει τὸ δρόμο τῆς ψυχικῆς καλλιέργειας, τῆς ἀμίλλας στὸ πεδίο τῆς Τέχνης, τῶν ἐπιδιώξεων ποὺ τείνουν στὴν ἰσχυρὴ νόηση, στὴ βαθιὰ αἰσθήση καὶ στὴ μορφολόγησι μιᾶς ἐσωτερικῆς γῆς ποὺ μπορεῖ νὰ δεχτεῖ τοὺς σπέρθους τῆς σοφίας. Γιατὶ πρὶν ἀπὸ κάθε τοποθέτησι καὶ πρὶν ἀπὸ κάθε θεῖο δῶρο προπορεύεται ἡ ἐτοιμασία τοῦ ἀνθρώπου νὰ δεχτεῖ, νὰ νιώσει καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν προσφορὰ καὶ τὴν κατύχτησι. Σὲ χέρια ἄπραγα κι' ἄσοφα ἡ εὐδαιμονία δὲν ἔχει παρὰ τὴ σημασία ἐνδὸς ὀνείρου ποὺ χάνεται τὸ πρωί.

Ἔχουμε ἀνάγκη πνευματικῶν ὁδηγῶν γιὰ νὰ βαδίσουμε γιὰ τὴν ὑπερέτρησι. Αὐτοὶ ἀξιολογοῦν τὴ ζωὴ κι' αὐτοὶ τῆς δίνουν τὸ περιεχόμενον ποὺ πλασματικὰ εἶδαν οἱ προφῆτες π' ἀγάπησαν τὸν ἀνθρώπο.

Ω.

Τιμὴ στὴν ἐπαρχία

Ἀπόνα γράμμα τῆς δίδος Ναυσικᾶς Κ. Παλαμᾶ, κόρης τοῦ Ποιητῆ, ἀποσποῦμε τὴν ἀκόλουθη περικοπὴ ποὺ ἀφορᾷ τὸ περιοδικὸ μας: «Ἐπῆρα σήμερον τὸν «Ὀδυσσεύς» καὶ σὰς εὐχαριστῶ. Δὲν ξέρω γιατί τὰ φύλλα ποὺ βγαίνουν στίς Ἐπαρχίες μὲ συγκινοῦν περισσότερο καὶ μὲ κάνουν νὰ σκύβω στίς σελίδες τους μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ - εἶναι ἴσως γιατί στὰ φύλλα αὐτὰ πάλαι ἢ πὶο ἀγνή κι' ἀληθινὴ Ἑλλάδα».

Αὐτὰ τὰ λόγια δὲν ἀποτελοῦν μόνον ἓνα ἐγκώμιον γιὰ τὸν «Ὀδυσσεύς». Εἶναι μιὰ μεγάλη τιμὴ ποὺ ἀντιανακλᾷ σ' ὅλη τὴν πνευματικὴ ἐπαρχία καὶ τὴν ἐνισχύει σὲ κάθε τῆς ἐκπολιτιστικῆς προσπάθειαι.

Πυργιώτικος Παρνασσὸς

Ἐγκρίθηκε καὶ δημοσιεύθηκε ἀπ' τὸ Πρωτοδικεῖο Ἡλείας τὸ καταστατικὸ τοῦ Συλλόγου Τέχνης «Πυργιώτικος Παρνασσὸς» γνωστοῦ γιὰ τὴν ἀνεπίσημη δράσι τοῦ ἀπὸ πέρισι.

Ὁ Σύλλογος συγκροτήθηκε σὲ νέες βάσεις καὶ μὲ τοὺς ἴδιους πάντα σκοποὺς τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς καλλιέργειας τῶν μελῶν του καὶ τοῦ κοινοῦ μὲ διαλέξεις συγκεντρώσεις, θεατρικῆς παραστάσεις, καλλιτεχνικῆς ἐπιδείξεις κλπ.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἐργασία τοῦ Συλλόγου διαιρέθηκε σὲ τρία τμήματα: τὸ Φιλολογικὸ, τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Ζωγραφικῆς. Τὰ τμήματα συνδριάζουν ξεχωριστὰ καὶ προβαίνουν σὲ κοινὲς συσκέψεις ὅταν πρόκειται γιὰ γενικὰ ζητήματα τοῦ Συλλόγου.

Ἰδιαίτερα τὸ φιλολογικὸ τμήμα συνδριάζει δυὸ φορές τὴ βδομάδα μὲ ὁμιλητὲς σὲ θέματα προπαντὸς αἰσθητικὰ. Τὸ ἴδιον τμήμα προκήρυξε διαγωνισμὸ διηγήματος καὶ ποιήματος γιὰ τὸ μῆνα Δεκέμβριον.

Ὁ Σύλλογος προσπαθεῖ γιὰ τὴν ἐτοιμασία μιᾶς μουσικοφιλολογικῆς ἀπογευματινῆς μὲ συνεργασία τοῦ Ὀδείου καὶ τὴν παρουσίασι τοῦ γνωστοῦ θεατρικοῦ ἔργου τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου «Οἱ Φοιτηταί». Ἐπίσης θὰ ὀργανώσει σειρά διαλέξεων στὴν πόλιν μὲ ὁμιλητὲς ἐπιστήμονες, διανοούμενους καὶ νέους λογοτέχνες ποὺ θὰ ἐπιμεληθοῦν θέματα διαφωτιστικὰ γιὰ τὸ κοινὸ.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Δευτέρη Ραυτοπούλου :

«Καλοσύνη» (Ποιήματα)

Νίκου Παπαγεωργοπούλου:

«Καῦμοι» (Ποιήματα)

Βαθὺς ἀπολογητικὸς μονόλογος, ἐσωτερικὸς κι' ἀφιερωμένος, αὐτὸς εἶναι ὁ χαρακτήρας τῆς «Καλοσύνης» τοῦ κ. Δευτέρη Ραυτοπούλου. Θᾶλεγα πὼς βρίσκω ἓνα νόημα ἐνότητος ἀνάμεσα σι τοὺς στίχοις του ὅλους, τὸ νόημα ποὺ δίνει ἡ δίψα κι' ἡ γνώρα τῶν ἄμεσων κι' ἔμμεσων ἐντυπώσεων ἀπ' τὴν περιπέτεια τοῦ στοχασμοῦ, τὰ αἰτήματα τῆς ψυχῆς καὶ τὸν ἀγῶνα πρὸς τὴν πραγματικότητα. Γιατὶ πρὶν ἀπ' ὅλα στὴν «Καλοσύνη» ὑπάρχει ἡ διάθεσι νὰ ἐρευνηθεῖ ἓνας ἑαυτὸς μὲ κάποιαν ἐπιτυχία κι' ἓνας μεγαλύτερος κόσμος μὲ ἀρκετὰ σφάλματα.

Στὴν ἀναζήτησι τῆς λύτρωσις τοῦ ποιητῆ οἱ ἐπιδράσεις γίνονται φανερῆς ἀπ' τὸν Παλαμᾶ ἴσαμε τὸ Σεφέρη σὲ μιὰ μορφὴ ἀκαταστάλαχτου προσανατολισμοῦ, ὅπου οἱ ξένες ἀπηγήσεις ἐμποδίζουν τὴν αὐθόρμητη ἐκδήλωσι καὶ τὸν προσωπικὸ τόνον νὰ προσδιορίσουν τὸ δράμα καὶ νὰ ξεχωρίσουν τὸν ὕμνον. Βεβαίαι ποῦ καὶ ποῦ (λ.χ. σελ. 42) ὁ λυρικός λόγος ἐκφράζεται μὲ μιὰν ἀξιαγάπητη παρθενικότητα, στὸ περισσότερο ὅμως μέρος ἡ μακρογορία, ἡ ἔλλειψη ἀρμονίας καὶ τεχνικῆς στεροῦν τὸ στίχον ἀπ' τὸ θέλητρο ποὺ παρουσιάζει ἡ ξαφνικὴ εἰκόνα, ἡ στιγμιαία δόνησι κι' ἡ ἀναπάντεχη μετατόπισι, ὅλες τοῦτες διατυπωμένες μεστὰ καὶ καλοζωισμένα.

Εἶναι πλατὺ κι' ἀξιοπρόσεκτον τὸ ἀγκάλιασμα τῆς «Καλοσύνης» σ' ἐννοίες καὶ προβλήματα πέρα ἀπ' τὸ

καθημερινό μας έγω, όταν όμως μια τέτλια προσπάθεια (που φυσικά προϋποθέτει πείρα κι' ανθρώπινο πόνο και κρίση και μελέτη και πάθος κατασταλαγμένο) θέλει να γίνει Τέχνη και μάλιστα ποιητική - απαιτεί εκφραστική ώριμότητα, πλήρη κατανόηση των προθέσεων, καλλιεργημένη σκέψη και συνείδηση του μεγαλείου που θα λάμψει. 'Ο κ. Ραυτόπουλος για σήμερα διαθέτει μικρά μέσα για όλ' αυτά, πριν απ' όλα όμως δέ διαθέτει την αίσθηση του περιττού, την αναγκαία για να μη θεωρηθεί φλύαρο και μεγαλόστομο ένα ποίημα.

*

Ένας ρομαντικός, ένας πονεμένος ρομαντικός - πώς αλλιώς να είπωθεί ο κ. Νίκος Παπαγεωργόπουλος; Οι «Καύμοι» του δεν είναι παρά μηνύματα από κείνη την παλιά, την ξεπερασμένη και νοσταλγική ίσως κάπου-κάπου εποχή, απ' όπου και τα θέματά του κι' οι τρόποι που τα τραγουδεί πηγάζουν. Τόνοι γνωστοί, κοινοί, δώ κι' εκεί κάποιες εικόνες ζωηρές κι' αξιοπαρατήρητες, γενικά ένα κλωθογύρισμα γύρω απ' τα μεράκια της καρδιάς, τις λαχτάρες και τις θύμησης, τα βάρη και τις ελπίδες. Ποίηση χωρίς ανάταση και πρωτοτυπία, χωρίς αγωνιστική διάθεση, χωρίς την ύψη την άμεσα και ρωμαλέα τραγική μολονότι τέτλια θέλει να παρευσιαστεί. Είν' ένας λόγος ασθενικός, δειλός ίσως, ανίκανος πάντως να συγκινήσει βαθύτερα και να μās φέρει κοντά στον ποιητή.

Στο στιχουργικό μέρος άμέλεια. 'Ο κ. Παπαγεωργόπουλος άφησε και πολλές χασμαδίες αχαλίνωτες και πολλά άνόμια ζευγαρώματα κι' άρι-

μάριστους άκόμα στίχους - σιχουργικά σφάλματα που δέ δικαιολογούνται για ένα νέον ποιητή που άν δέν έχει τίποτ' άλλο, τοιλάχιστο πρέπει να διαθέτει την αίσθηση της άρμονίας. Ένα καλό δέσιμο του στίχου κάνει πιο προσιτό και πιο άξιο το νόημα και το αίσθημα που εκφράζει. Νομίζω πως ο κ. Παπαγεωργόπουλος όταν θέλει ακολουθεί και με περισσή μάλιστα άποδοτικότητα αυτόν τον κανόνα.

Τ. Δ.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ένας νέος καλλιτέχνης

Την εργασία του Θανάση Έξαρχόπουλου την έχω προσέξει από καιρό με ιδιαίτερη ευχαρίστηση.

Η νέα παραγωγή της δημιουργίας του υπογράφει και προσθέτει κι' άλλα προτερήματα μās μάλλον άπρόσμενης εξέλιξης. Η ψυχή και το χέρι σε συνειδητή συνεργασία δίνουν το προσδοκώμενο αποτέλεσμα που αφήνει να φαίνεται καθαρά η έσωτερική διάθεση ένός νέου σημερινού καλλιτέχνη, όχι πια κερφωμένου στην επιφάνεια και τη μορφή των αντικειμένων, αλλά λύτερον να ξετάζει και να εισδύει στις νέες τάσεις της Τέχνης που συγκινεί περισσότερο με μια βαθύτερη και πιο λεπτή ανάλυση, παρά με την έξωτερική μορφή και τις πιο καλοστεκούμενες κατά τους φυσικούς νόμους στάσεις.

Έχω στο νοῦ μου όλη σχεδόν την εργασία του Θανάση Έξαρχόπουλου. Θα κοιτάξω την τελευταία που τη νομίζω κι' ως πιο αντιπροσωπευτική του: Δυό πίνακες που έκτεθήκανε στο βιβλιοπωλείο του Γούμενου και, μια σειρά σκίτσων.

Ο πίνακας «Όργανοπαίκτης» έχει συγκεντρώσει άρκετά στοιχειά ώστε να θεωρηθεί σαν ένα πραγματικό έργο τέχνης. Έδώ διακρίνεται μια συνθετική έλευθερία υποβοηθιμένη μάλιστα στο μέτρο της από μια ευεργετική άτμόσφαιρα.

Η έκφραση του προσώπου του Όργανοπαίκτη, ή ζώη στην κίνηση των χειρών κι' η χαρακτηριστική στάση είναι τα κέντρα της μορφής. Ο Έξαρχόπουλος δίνει ένα άπαλό χρώμα στον πίνακα και μια τρυφερά πλαστικότητα στη φόρμα που προπαντός ύπονοείται. Τα φωτισμένα μέρη φεύγουν άθόρυβα μέσ' απ' τις βελούδινες σκιές απ' την πιο τρυφερή ως την πιο σκούρα.

Σκόρπιοι τόνοι έμπρεσιονισμού είναι χυμένοι στη ρεαλιστικότητα του πίνακα και συντείνουν να ίκανοποιηθούν ο σκοπός κι' οι βλέψεις του καλλιτέχνη. Στον πίνακα τα αδύναμα μέρη είναι ελάχιστα και χωρίς κανένα βάρος.

Η «Natur morte» ενώ έχει μια φόρμα καλοβαλμένη και χρώμα πλουσιοπάροχο που προσφέρουν μια πρώτη καλή έντύπωση, δέν κατορθώνει να δικαιώσει τον τίτλο της. Μια natur morte μπορεί άναντίρρηση να έχει πλούσιο χρώμα - άλλωστε είναι το μόνο μέσο έκφρασης γι' αυτήν - είναι άπαραίτητο όμως να μην ξεφεύγει από βαριά χρώματα που να φέρουν με συνδυασμό κατάλληλο το αποτέλεσμα της υποβολής σε κάτι νεκρό πια.

Μπορούσε να μεταχειρισθεί ένας τεχνίτης και διάφορα άλλα έντυπια μέσα για να μās δώσει την αίσθηση του νεκρού όπως λ. χ. τα σπασμένα αντικείμενα ή τα κομμένα φρούτα κ.λ.π. Στο άγγελιο ξεχωρα δίνεται μια γενική έπιτυχία. Το χρώ-

μα του, το σπάσιμο κάπου ένισχύει τον πίνακα.

Όπως και στους πίνακες, έτσι και στα σκίτσα βλέπουμε μια άπαλή ψυχή, ένα λεπτό χέρι, μια βαθιά αίσθηση. Η ύπομονη κι' ή λεπτότητα στην έκτέλεση μπορεί να πη κανείς ότι ξεπερνάνε τα όρια.

Το «Τραγούδι στο ξημέρωμα» είναι μια δροσερή έντυπωσιακή εικόνα, ένα τοπίο την ώρα του πρωινού ξυπνήματος. Στην ίδια σειρά θάβραζα και το «Τοπίο» το «Βράδυ στη θάλασσα» και τη «Νύχτα». Στο «Τοπίο» είναι δύση καθώς φαίνεται καθαρά, ώρα της ξεκούρασης για μια νέα αυτοσυγκέντρωση. Στη «Νύχτα» πετυχαίνεται με πρωτοτυπία μια άρκετά ίσχυρη αίσθητική ύποβολή. Το «Χωρίς ιδανικά» και το «Στο Δάσος», προπάντων το πρώτο, πλούσια σε αίσθητικό λόγο. Έδώ θάταν όσπότεσο αναγκαία μια περισσότερη έπιμέλεια στην έκτέλεση. Σε τρίτη σειρά μπορούμε να βάλουμε τα: «Το νόημα των άλλαγών», «Προσπάθειες», τη «Δύση των τάφων» και τη «Σύνθεση του Θανάτου». Έδώ λίγο-πολύ υπάρχει παντού ή πρωτοτυπία κι' ο συμβολισμός, ένας λεπτός καλλιτεχνικός συμβολισμός. Το «Νόημα των άλλαγών» θα κέρδιζε περισσότερα με μια έντυπωσιακή έρμηνεία παρά μ' ένα έγκεφαλικό συμβολισμό. Οι «Προσπάθειες» και «Η δύση των τάφων» έχουν λεπτή αίσθηση και δύναμη.

Ο Θ. Έξαρχόπουλος έχει άναπτύξει ένα δικό του άυθορητισμό που μπορεί να μη φαίνεται παντού, αλλά συνυφαίνεται με μια εύσυνείδητη κατεργασία και δίνει αξιοπρόσεχτα άποτελέσματα.

ΤΑΚΗΣ ΛΟΥΜΙΩΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

(*Ἀναγγέλλουμε ὅσα βιβλία μᾶς στέλνονται σ' ἓνα ἀντίτυπο καὶ κρίνουμε ὅσα σὲ διπλό).*

ΔΕΥΤΕΡΗ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ: «Καλοσύνη» (ποιήματα) Βόλος 1943.

ΝΙΚΟΥ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ: «Καῦμοι» (ποιήματα) Χαλκίδα 1943.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

* Ἄπ' τὸν περασμένο μῆνα ξανάρχισε ἡ λειτουργία τῆς Ἡλεκτρικῆς Βιβλιοθήκης ὑστερ' ἅπ' τὸ κλείσιμο τέσσερων χρόνων. Ἐπιμελητής: Τάσος Καρτάλος.

* Ὁμάδα καλλιφώνων συμπολιτῶν νέων ἱδρυσε τῆ Χορωδία Πύργου με μαστρο τὸν κ. Κώστα Κατσούρα. Ἡ Χορωδία σὲ λίγες μέρες θ' ἀναγγεῖλει συναυλία της.

* Τὴν Κυριακὴ 4 Δεκεμβρῆ ὁ «Φοιτητικὸς Σύλλογος Πύργου» ἔδωσε στὴν «Τιτάνια» τὴν πρώτη διάλεξή του με ὀμιλητὴ τὸν κ. Ἄγγελο Βαρελά καὶ θέμα: «Ἀτομικὴ ψυχολογία καὶ οἱ σχέσεις τῶν δύο φύλων».

* Στὸ Ὄδειο συνεχίζονται κανονικὰ τὰ μαθήματα σὲ σχολῆς πιάνου, βιολιού, κιθάρας καὶ μαντολίνου, ὅπου διδάσκουν ὁ Διευθυντὴς κ. Γ. Κανακάρης καὶ ἡ καθηγήτρια δις Στέλλα Γ. Κανακάρη. Ὁ κ. Κανακάρης ἐτοιμάζει μιὰ μανδολινατά ἀπὸ μαθητῆς καὶ μαθήτριες τοῦ Ὄδειου.

* Ὁ νέος Δήμαρχος κ. Τάσης Καζάζης σ' ἀντιπροσωπεία τοῦ πνευματικοῦ μᾶς κόσμου ὑποσχέθηκε πὸς θὰ ἐνισχύσει τὴν ἐκπολιτιστικὴ κίνηση τῶν ἐδῶ Συλλόγων πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ διανοήση καὶ τὴν Τέχνη, φροντίζοντας τὴν παραχώρηση αἰθουσῶν γιὰ τὴ στέγαση τῶν Σωματείων καὶ τὴν ἐπισκευὴ τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου «Ἀπολλων» γιὰ δημόσιες ἐμφανίσεις τους.

* Γιὰ τὸν «Πυργιώτικο Παρνασσό» ἐκδηλώθηκε παντοίωτροπα ἡ συμπάθεια τοῦ κοινού. Ὁ Νομάρχης κ. Ν. Κουράσης διάθεσε 1.000.000 δραχ., ὁ κ. Πάνος Πάσχος 100.000, ὁ κ. Κ. Π. 100.000 καὶ ὁ κ. Ἰάσ. Θεοδώρου 25.000.

* Σὲ Κυριακάτικες συγκεντρώσεις τοῦ «Π. Παρνασσού» τὸ μῆνα Νοέμβρη μίλησαν ἡ δις Βαρβάρα Τσαρμποπούλου με

θέμα «Μιά σκιαγραφία τοῦ Παπαδιαμάντη», ὁ κ. Γιάννης Καραγιώργας «Διον. Σολωμὸς ὁ ἐθνικὸς ποιητής» καὶ ὁ κ. Φάνης Διαμαντόπουλος «Περί φυγῆς».

ἈΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

10-12-43

κ. Ἄλ. Κάζογλ. Ἐνταῦθα: Ὁραῖο πρᾶγμα τὸ «Ἡρωϊκὸ στοιχεῖο στὴν ποίηση τοῦ Παλαμά» μὰ δυστυχῶς τὸχει γράψει προητέρα ἀπὸ σᾶς ὁ κ. Φ. Μιχαλοπούλος στὸ περιοδικὸ «Νεολαία» (ἀριθ. φύλ. 26-Μάρτης 1940). Σεῖς δὲν παρουσιάζετε παρὰ ἐρανίσματα τοῦ δοκιμίου αὐτοῦ καὶ κάματε μιὰ πρᾶξη πού δὲ σᾶς τιμᾷ. ὁ. Τούλ. Φουντ. Πάτρα: Ἐπιρρασμένο ἅπ' τὸ πνεῦμα τῶν μαθητικῶν ἐκθέσεων. κ. Κίμ. Καμάρο. Ἀθήνα: Συνθησιμένες καὶ ξανακουσμένες φωνές. Ἐκείνο τὸ «Πέρ' κεῖ» πὸς τὸ δικαιολογεῖτε; δ. Ἐλ. Καραθαν. Πάτρα: Τὸ ποιῆμα ἄτεχνο. Στὸ πεζογράφημα δὲν ξεχωρίσαμε τίποτα πιὸ πολὺ ἀπὸ μιὰ προσπάθεια ἀνολοκλήρωτη στὴ μετριότητά της. κ. Γ. Φλιάσ. Ἀθήνα: Εὐχαριστοῦμε. Σεδιαλέξαμε τὸν «Φαρρᾶ» καὶ τὴν «Ἐξύψωση». δ. Καίτ. Σβ. ο. Ἀθήνα: Θὰ θέλαμε κάτι τὸ πρωτότυπο καὶ τὸ προσωπικὸ γιὰ νὰ σᾶς παρουσιάσουμε. κ. Μίκ. Θεοδώρακ. Τρίπολη: Στὸ θέμα τῆς «Ἑλληνικῆς μουσικῆς» ἔχουν γραφτεῖ πολλά καὶ ἀξιολογὰ πράματα ὥστε ἓνα δοκίμιο σὰν τὸ δικὸ σᾶς νὰ μὴν ἔχει καμμιά θέση, τόσο πρόχειρο μάλιστα καὶ σὲ ὕφος διόλου λογοτεχνικὸ. κ. Φ. Γενάρο. Τρίπολη: Σημειώσαμε δυὸ-τρεις ὀρθές σκέψεις καὶ τὴν ἔλλειψη χρονολογικοῦ στυλ πού ἀπατεῖ μεγάλῃ μαστοριά. κ. Α. Παπαδόπ. Τρίπολη: Βέβαια ὁ «Τάνταλος» εἶναι μιὰ ἐντονὴ δραματικὴ σκηνή, ἀκατάστατα ὁμοσ γοαρμένη ὥστε νὰ χάνει τὴν ψυχολογικὴ της δυνατότητα. Ἡ Τέχνη ζητάει πάντα ἐπιμελημένη ἐκφραστικὴ μορφή. κ. Γ. Κουλόυκ. Ἀθήνα: Πρωτόλειο, ἄτεχνο, δίχως ἀνώτερη πνοή. κ. Γρ. Κωνσταντινός. Τρίπολη: Ἀρκετὰ χρήσιμα καὶ προσεγμένα τὰ «Δυὸ ἀνακόλουθα». κ. Λευτ. Ρουτόκ. Βόλο: Προτιμοῦμε τὴν «Ἀνία». Τὸ βιβλίον σᾶς κρίνεται. κ. Μην. Ματ. Πειραιά: Εὐχαριστοῦμε. Τὸ «Τριολέττο» δημοσιεύεται.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ : « Ν. ΒΑΡΖΕΛΙΩΤΗΣ & ΣΙΑ »